

UZASADNIENIE

postanowienia z 14 listopada 2023 roku

(...) sp. z o.o. pozwał T. K. i K. K., zamieszkałych przy ul. (...), (...)-(...) S., przed Sądem Rejonowym Gdańsk-Północ w Gdańsku. Powództwo zostało wytoczone przeciwko zobowiązanym z weksla – T. K. jako wystawcy weksla oraz K. K. jako poręczycielowi wekslowemu. Miejsce płatności weksla zostało w nim określone jako ul. (...), G.. T. K. wystawił weksel w związku z prowadzoną przez siebie działalnością gospodarczą. K. K. poręczyła weksel bez związku z prowadzoną przez siebie działalnością gospodarczą. W deklaracji wekslowej K. K. podpisała się pod oświadczeniem o treści: „poręczyciel oświadcza także, iż właściwość miejscowa dot. rozstrzygnięcia sporów wynikających ze stosunku objętego umową leasingu przez właściwy sąd w Gdańsku została z nim uzgodniona. Związana jest z miejscem wykonywania umowy leasingu, którym jest G., co poręczyciel rozumie i w pełni akceptuje.

Sąd zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 37¹ k.p.c. powództwo przeciwko zobowiązanemu z weksla można wytoczyć przed sąd miejsca płatności, kilku zobowiązanych z weksla można łącznie pozwać przed sąd miejsca płatności. Zgodnie z art. 31 § 2 k.p.c. przepisów oddziału o właściwości przemiennej nie stosuje się w sprawach przeciwko konsumentom. Możliwość zastosowania właściwości szczególnej z art. 37¹ k.p.c. była zatem uzależniona od rozstrzygnięcia statusu K. K. jako konsumenta.

Zgodnie z art. 22¹ k.c. konsumentem jest osoba fizyczna dokonująca z przedsiębiorcą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową. W przypadku, gdy przedsiębiorca zawiera umowę z kilkoma podmiotami (np. małżonkami), należy osobno oceniać status każdego z nich. Założenie to ma zastosowanie również do sytuacji, gdy konsument, będący poręczycielem wekslowym, nie jest stroną umowy, która leży u podstaw zobowiązania wekslowego.

Poręczyciel wekslowy odpowiada tak samo, jak ten, za kogo poręczył (art. 32 ustawy z 28.04.1936 r. Prawo wekslowe). Odpowiedzialność poręczyciela wekslowego jest przy tym niezależna od odpowiedzialności wystawcy weksla. Odpowiadają oni odrębnie według treści dokumentu (art. 7 Prawa wekslowego). W następstwie udzielonego poręczenia wekslowego, oprócz stosunku prawnego zachodzącego między dłużnikiem wekslowym i wierzycielem wekslowym, powstaje drugi stosunek między poręczycielem wekslowym i wierzycielem wekslowym. Zobowiązanie poręczyciela jest – mimo swej akcesoryjności – zupełnie odrębne i nie mieści się w zobowiązaniu wekslowym. Poręczyciel wekslowy nie jest kolejną osobą zobowiązaną w stosunku zachodzącym między wierzycielem wekslowym i dłużnikiem wekslowym. Łączy go z wierzycielem stosunek prawny odrębny od zobowiązania wystawcy i powstający z odrębnej czynności prawnej. Możliwe jest zatem autonomiczne określenie przez poręczyciela i wierzyciela warunków i sposobu wypełnienia weksla, nieodpowiadające treści porozumienia pomiędzy wystawcą a wierzycielem.

W świetle tego przywołane przez powódkę uzasadnienie postanowienia Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z 23.01.2020 r., sygn. akt I ACz 30/20, nie mogło być uznane przez niniejszy Sąd za zasadne. We wskazanym orzeczeniu Sąd Apelacyjny w Poznaniu skonstruował normę prawną wyłącznie na brzmieniu jednego przepisu (art. 32 Prawa wekslowego), podczas gdy status poręczyciela wekslowego jest znacznie bardziej złożony. Wątpliwości budzi również nieumotywowane stwierdzenie w powołanym orzeczeniu, że taka interpretacja pozostaje w zgodzie z orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej. Przeciwnie – Trybunał we wskazanych do tego stwierdzenia orzeczeniach odnosił się do zupełnie wyjątkowych sytuacji mieszanych, w których osoba fizyczna dokonuje z przedsiębiorcą czynności prawnej, w pewnym zakresie związanej z prowadzoną przez tę osobę działalnością gospodarczą (Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z 20.01.2005 r., C-464/01, J. G. v. (...), (...) 2005, nr 1, poz. I-439) lub związanej z zamierzoną działalnością gospodarczą tej osoby (Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z 3.07.1997 r., C-269/95, (...) v. (...) S., (...) 1997, nr 7, poz. I- (...)).

Tym samym pozwana K. K. powinna być uznana za konsumenta w ramach stosunku zobowiązaniowego łączącego ją z powódką, niezależnie od faktu, czy wystawca weksla działał jako przedsiębiorca (tak też Sąd Najwyższy w wyroku z 10.05.2017 r., sygn. akt I CSK 477/16). Wobec tego przyjęcie właściwości przemiennej sądu było wykluczone przez art. 31 § 2 k.p.c.

Nawet przy hipotetycznym odmiennym ustaleniu, że zasadna wykładnia przepisów krajowych umożliwi przyjęcie właściwości miejscowej przeciwko pozwanej zgodnie z twierdzeniem powódki, to Sąd był zobowiązany do zapewnienia skuteczności prawa unijnego i celu implementowanych dyrektyw ustanawiających ochronę konsumentów (effet utile).

Sąd, przed którym prowadzone jest postępowanie nakazowe z weksla wobec konsumenta, stosuje z urzędu przepisy mające na celu ochronę konsumenta m.in. w przypadku, gdy weksel własny początkowo został wystawiony przez wystawcę jako weksel in blanco, a następnie uzupełniony przez remitenta. Sąd jest zobowiązany ustalić, czy przewidziane w prawie krajowym zasady proceduralne w zakresie wniesienia zarzutów nie prowadzą do powstania znacznego ryzyka, że zainteresowani konsumenci nie wniosą wymaganych zarzutów (Art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich – zgodnie z wykładnią zawartą w wyroku Trybunału Sprawiedliwości z 7.11.2019 r., C-419/18, (...) S.A. W BIELSKU BIAŁEJ PRZECIWKO B. W. I IN., LEX nr 2735813). Nie budzi przy tym wątpliwości Sądu, że hipotetyczne przyjęcie właściwości miejscowej szczególnej sądu w tym przypadku byłoby istotnie niekorzystne dla pozwanego konsumenta i z wysokim prawdopodobieństwem mogłoby go zniechęcać do podejmowania obrony ze względu na znaczną różnicę w odległości miejsca zamieszkania pozwanej w stosunku do miejsca płatności weksla. Przewidywane koszty i inne uciążliwości związane z koniecznością prowadzenia sprawy na drugim końcu Polski uzasadniają objęcie pozwanej ochroną prawną. Do sytuacji takiej wprost odnosi się ustawodawca w art. 385³ pkt 23 k.c., przyjmując domniemanie, że w razie wątpliwości postanowienia umowne, które narzucają rozpoznanie sprawy przez sąd, który wedle ustawy nie jest miejscowo właściwy, kształtują prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy.

W pozwie powódka powołuje się dodatkowo na właściwość miejscową wynikającą z klauzuli prorogacyjnej zawartej w §32 ogólnych warunków umowy. Zgodnie z art. 46 § 1 k.p.c. strony mogą umówić się na piśmie o poddanie sądowi pierwszej instancji, który wedle ustawy nie jest miejscowo właściwy, sporów mogących w przyszłości wyniknąć z oznaczonego stosunku prawnego.

Powołanie się na ogólne warunki umowy w tym przypadku było bezzasadne z dwóch samodzielnych powodów: (1) stroną zawierającą umowę wraz z ew. ogólnymi warunkami umowy nie była pozwana K. K., (2) gdyby pozwana K. K. była stroną umowy jako konsument, to takie postanowienie umowne nie wiązałoby jej jako postanowienie nieuzgodnione indywidualnie, kształtujące prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (art. 385¹ § 1 k.c. i art. 385³ pkt 23 k.c.).

Sąd jest zobowiązany z urzędu do zbadania nieuczciwego charakteru warunku umownego względem konsumenta (art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich – zgodnie z wykładnią zawartą w wyroku Trybunału Sprawiedliwości z 4.06.2009 r., C-243/08, (...) v. (...), (...) 2009, nr 6A, poz. I- (...); a także podzielana przez niniejszy Sąd wykładnia norm dokonana przez Sąd Najwyższy w uchwale z 19.10.2017 r., sygn. akt III CZP 42/17.).

Dla powyższego nie ma znaczenia oświadczenie K. K. zawarte w deklaracji wekslowej jako oświadczenie poręczyciela. Sposób sformułowania jego tekstu („poręczyciel oświadcza także, iż właściwość miejscowa [...] została z nim uzgodniona. Związana jest z miejscem wykonywania umowy leasingu [...] co poręczyciel rozumie i w pełni akceptuje”) prowadzi do jednoznacznego wniosku, że jest to oświadczenie wiedzy, a nie woli. Poręczyciel w tym tekście nie umawia się o poddanie sądowi pierwszej instancji, który wedle ustawy nie jest miejscowo właściwy, sporów mogących w przyszłości wyniknąć z oznaczonego stosunku prawnego. Poręczyciel oświadcza w nim jedynie, że zna w tym zakresie treść umowy między leasingobiorcą a leasingodawcą i potwierdza uzgodnienie z nim właściwości prorogacyjnej (kiedy, przez kogo i w jakiej formie?). Nawet hipotetyczne odmiennie ustalenie, że dane oświadczenie stanowi umowę

stron co do prorogacji, nie mogłoby prowadzić do innego rozstrzygnięcia, gdyż: (1) odnosi się do umowy leasingu, a nie oznaczonego stosunku prawnego w postaci poręczenia wekslowego, (2) stanowi niedozwolone postanowienie umowne jak wyżej. Nie można przy tym przyjąć, aby zostało uzgodnione indywidualnie przez samo zamieszczenie takiego stwierdzenia w obszernym tekście zredagowanym przez przedsiębiorcę. Asekuracyjne zamieszczanie takiego stwierdzenia we wzorcu sporządzonym przez przedsiębiorcę prowadzi do obejścia prawa i nie wypełnia ciężaru dowodu co do indywidualnego uzgodnienia (art. 385¹ § 4 k.c.).

Mając na uwadze powyższe, powódka co do zasady miała prawo wyboru sądu właściwości ogólnej każdego z pozwanych (art. 43 § 1 k.p.c.), co w tym przypadku ograniczało się do Sądu Rejonowego w Gorzowie Wielkopolskim jako sądu właściwego dla obojga pozwanych w związku z roszczeniem ze stosunków cywilnych między przedsiębiorcami w zakresie prowadzonej przez nich działalności gospodarczej oraz przeciwko osobie odpowiadającej za dług przedsiębiorcy. Stąd też Sąd orzekł jak w sentencji postanowienia (art. 200 § 1¹ i 1⁴ k.p.c.).

(...) Maciej Skuczyński